

AmCham Moldova

fighting for your business

AmCham Moldova este o asociație de business care reunește circa 145 de companii cu investiții americane, străine și locale, având drept misiune promovarea investițiilor în Republica Moldova prin colaborare cu autoritățile publice și liderii comunității de afaceri pentru dezvoltarea și facilitarea unui climat de business mai favorabil în Moldova

STUDIU PRIVIND IMPACTUL SOCIAL-ECONOMIC AL SECTORULUI DE CREDITARE NEBANCARĂ

Chișinău, 2022

Elaborat de **Dumitru Vicol**, Consultant Independent

Cuprins

Sumar executiv.....	3
Introducere	4
Context	4
Volumul și caracteristicile de bază ale sectorului de creditare nebancaară	5
Impactul direct al activității OCN-urilor asupra economiei naționale	10
Impactul indirect al activității OCN-urilor asupra economiei naționale	11
Concluzii.....	14

Sumar executiv

Sectorul nebancar a devenit un important motor de incluziune financiară. La sfârșitul anului 2021 numărul de beneficiari constituia 430 mii persoane (49.4% din populația activă a Moldovei), dintre care 208 mii femei. În plus, în anul 2021, 45% din totalul creditelor acordate de către 9 OCN-uri au fost realizate în baza metodelor de verificare a capacității de plată prin metode alternativă și 55% în baza veniturilor oficiale.

Relativ cu sectorul bancar, volumul creditelor și leasing-ului financiar oferit de către OCN-uri a ajuns să însumeze 16.8% din total finanțărilor acordate de către sectorul financiar reprezentând o creștere de 7p.p. din anul 2016. Sectorul nebancar a furnizat în jur de 26% din totalul creditelor acordate în agricultură de către sistemul financiar. Această denotă faptul că unele întreprinderi mici din agricultură sau servicii preferă să se finanțeze prin intermediul sectorului nebancar, probabil din cauza lipsei gajului sau procedurilor mai simple.

Referitor la calitatea portofoliului de credite, la sfârșitul anului 2021 ponderea creditelor substandard, dubioase și compromise constituia 13.1%. Aceasta este mai mare decât ponderea de 6.1% înregistrată în sectorul bancar. Totuși, este de menționat că rata creditelor neperformante pentru IMM-uri era de 9.4% pe întreg sector bancar.

Impactul direct al sectorului nebancar se estimează în jurul la 4.9 miliarde lei în perioada 2016-21, dintre care 1.9 miliarde lei sunt plăți către angajați, impozitul pe venit, contribuții sociale și medicală. Referitor la impactul indus, soldul creditelor nebancare în valoare de 11.3 miliarde lei pentru anul 2021 ar fi generat în perioada anilor 2016-21 o producție (cifră de afaceri) adițională de 32.9 miliarde lei în economie ceea ce ar fi livrat în jur de 3.3 miliarde lei la bugetul, ceea ce ar fi echivalentul la 0.91% din veniturile Bugetului Public Național în perioada respectivă.

Dezvoltarea accelerată a sectorului OCN a fost posibilă datorită investițiilor străine directe, care pentru 9 OCN-uri din țară supuse analizei, au constituit 4.6 miliarde lei la sfârșitul anului 2021. Considerând că 70-80% din creditorii sectorului sunt investitori străini, este fundamental de a păstra interesul acestora în economie, în special când există incertitudine geopolitică.

În plus, motorul incluziunii financiare a sectorului nebancar este bazat prin creditarea în baza de criterii alternative precum scoring și dovezi indirecte ale veniturilor (active, istoric de creditare, afacere neînregistrată). În cazul anulării posibilității creditării în baza metodelor de verificare a capacității de plată prin metode alternativă, soldul creditelor nebancare la sfârșitul anului 2021 nu ar fi fost de 11.3 miliarde lei ci de 5.3 miliarde lei, iar numărul de beneficiar ar fi fost de 236 mii comparativ cu 430 mii la moment.

Sectorul bancar ar întâmpina dificultăți să compenseze acest decalaj de credite pentru că se focusează pe creditarea în baza veniturilor oficiale. Deși s-a observat o dinamizare a creditării în baza veniturilor oficiale în perioada 2020-21, dimensiunea sectorului informal în economie (30-40%) sugerează că limitarea creditării în baza metodelor alternative ar trebui făcută gradual.

Introducere

Scopul prezentului studiu este de a analiza, cuantifica și descrie impactul sectorului de creditare nebancaară asupra economiei naționale în perioada 2016-21. Pentru realizarea acestui studiu, s-a apelat la informațiile oferite de către membri AmCham, CNPF, SFS și BNS în vederea determinării volumului și caracteristicilor de bază ale activității de creditare nebancaară în Republica Moldova. De asemenea, s-au folosit date privind locurile de muncă create, sumele alocate plăților salariale, inclusiv taxelor aferente și profitului reinvestit de organizațiile de creditare nebancaare (OCN) cu scopul cuantificării impactului economic direct al acestui sector. Iar pentru a oferi o perspectivă comprehensivă asupra impactului economic total al acestui sector, s-a recurs și la calcularea impactului indirect și indus.

Context

OCN-urile s-au dezvoltat ca o alternativă a sectorului bancar, reprezentând un canal adițional de finanțare pentru economia reală și vizează în mod special potențialii clienți care întâmpină dificultăți de a accesa finanțările tradiționale bancare. Ca și rezultat imediat, competiția dintre bănci și OCN-uri a sporit numărul de produse de finanțare avantajoase și accesibile puse la dispoziția unei game mai mari și mai variate de clienți, astfel acoperind întreg spectrul social al beneficiarilor.

Dezvoltarea accelerată a activității OCN-urilor în Republica Moldova poate fi explicată prin prisma avantajelor acestui sector în raport cu instituțiile bancare, cele mai importante avantaje fiind:

- Accesibilitatea serviciilor prin reducerea numărului de acte doveditoare și flexibilitatea graficului de rambursare, cu o asumare mai mare a riscurilor;
- Rapiditatea de procesare a dosarelor clienților;
- Acordarea creditelor pentru persoanele care nu prezintă suficiente garanții pentru a obține finanțare de la bănci, de exemplu persoanele care sunt la început de cale în activitatea de antreprenariat și/sau clienți fără certificate de salariu sau venituri oficiale.

Impactul social-economic al activității OCN-urilor poate fi caracterizat prin influența directă exercitată asupra unor segmente ale societății, prin dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, susținerea inițiativei de antreprenariat, crearea de noi locurilor de muncă și menținerea celor existente, dar și impact indirect asupra reducerii ratei șomajului, diminuării nivelului de sărăcie, îmbunătățirea condițiilor de trai.

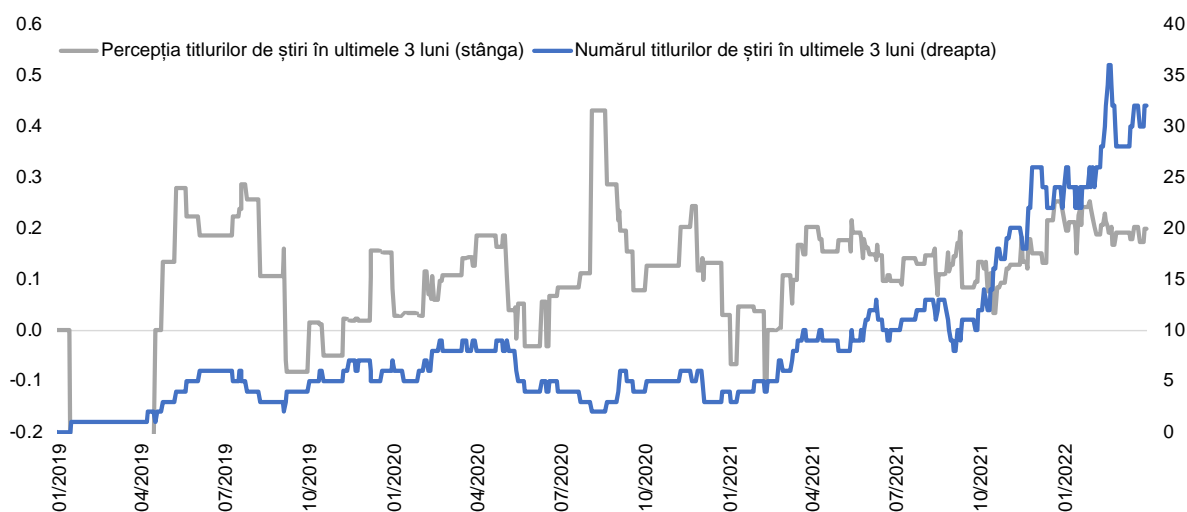
Percepția în sursele media a sectorului nebancaar este moderat pozitivă. Pentru analiză s-a colectat toate titlurile de știri ce au tangența cu sectorul organizațiilor de creditare nabancaară de pe point.md, fiind cel mai popular site de știri din țară. Apoi s-a aplicat un algoritm din machine learning care interpretează tonalitatea titlurilor de știri fie ele pozitive sau negative. Observăm că numărul știrilor dedicate tangente OCN-urilor oscilau între 1 și 5 titluri de știri pentru o perioadă de 3 luni în ianuarie 2019-aprilie 2021 (Figura 1). După aceasta, mediatizarea

OCN-urilor s-a intensificat atingând 36 de știri în februarie 2022 pentru precedentele 3 luni. Este de menționat că tonalitatea generală a știrilor în această perioadă a fost relativ pozitivă. Totuși, din cele 123 de știri din 2019 încoace, 51 din ele erau articole publicitare care redau sectorul OCN într-o lumină bună. Respectiv, ignorând articolele publicitare, percepția sectorului nebancaar în sursele media ar oscila între moderat pozitiv și negativ. Știrile negative sunt focusate pe anumite abuzuri unde debitorul era nevoit să rambursează sume halucinant de mari.

Cadrul normativ din anul 2020 a început să reglementeze mai drastic sectorul nebancaar ceea ce a redus din percepția negativă a unor actori neonești. Deși focusarea media este uneori excesivă pe astfel de cazuri singulare, contribuția socio-economică a sectorului OCN-urilor este relativ ignorată. Respectiv, acest studiu are scopul de a evidenția aceste aspecte.

Figura 1 Percepția în media a OCN-urilor este moderat pozitivă

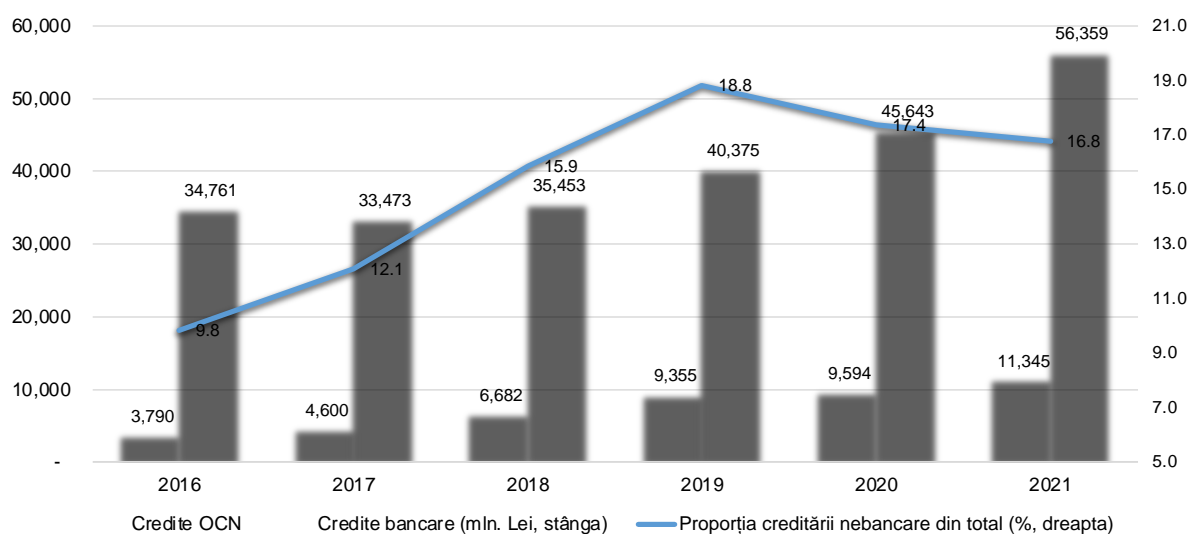
Sursa: point.md, calculele autorului

Volumul și caracteristicile de bază ale sectorului de creditare nebancaară

Volumul creditelor acordate de OCN-uri a crescut semnificativ pe parcursul anilor 2016 –21, înregistrând o valoare de 11,3 miliarde lei la sfârșitul anului 2021, reprezentând 4.7% din PIB-ului anului 2021 comparativ cu doar 2.4% din PIB în anul 2016 (Figura 2). Relativ cu sectorul bancar, volumul creditelor și leasing-ului financiar oferit de către OCN-uri a ajuns să însumeze 16.8% din total finanțările acordate de către sectorul financiar reprezentând o creștere de 7p.p, din 2016.

Respectiv, se atestă un trend constant de sporire a activității OCN-urilor pe parcursul ultimilor 6 ani analizați, însă impulsul de creștere a început să se modereze începând cu anul 2020. Această moderare ar putea fi rezultatul combinației dintre efectele pandemice și cadru de reglementare mai strict asupra sectorului OCN-ului.

Figura 2 Sectorul OCN-ului a devenit un motor important al creditării

Sursa: CNPF, BNM, calculele autorului

O caracteristică importantă a sectorului OCN-urilor este dispersarea creditelor nebancale pe întreg spectru: agricultură, imobiliar, leasing, consum și business. Ponderea cea mai mare în structura creditelor nebancale o reprezintă creditele emise pentru consum, circa 42% în 2021 urmată strâns de valoarea creditelor acordate pentru business, 34% în 2021, ponderea cărora a crescut constant începând cu anul 2018. Datele consolidate pentru anii 2019-21 (Tabelul 1) conturează imaginea că sectorul nebancale a furnizat în jur de 26.1% (2021) și 24.2% (2019) din totalul creditelor acordate în agricultură de către sistemul financiar.

În același timp, pentru sectorul prestării serviciilor, creditelor acordate de către OCN-uri reprezintă aproape o treime din totalul creditelor sistemului financiar. Această denotă faptul că unele întreprinderi mici din agricultură sau servicii preferă să se finanțeze prin intermediul sectorului nebancale, probabil din cauza lipsei gajului sau procedurilor mai simple. Similar, creditele de consum din partea OCN-urilor reprezintă o treime din total.

Tabelul 1 Sectorul bancar este o sursă importantă de finanțare pentru sectorul agrar și prestări de servicii

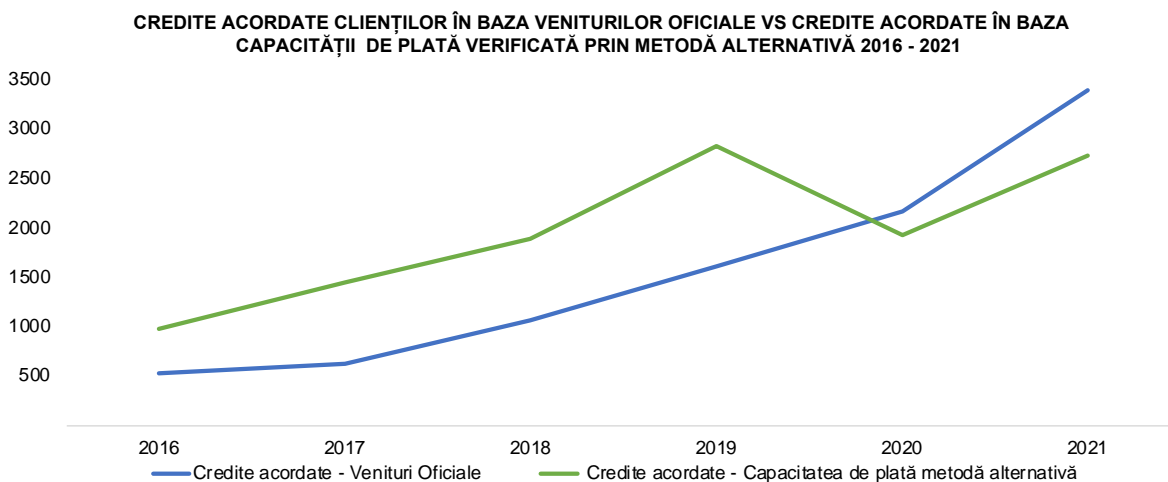
Distribuția creditelor (mln. Lei)	Sectorul nebancale			Sectorul bancar			Proportia		
	2021	2020	2019	2021	2020	2019	2021	2020	2019
Ani									
În agricultură	1469	1204	973	4152	3918	3040	26.1	23.5	24.2
În procesarea primară și industria alimentară	248	188	165	3421	3597	3566	6.7	5.0	4.4
Pentru procurarea sau construcția imobilelor	1008	956	935	11428	7880	6239	8.1	10.8	13.0
Pentru comerț	799	642	645	12137	10745	9625	6.2	5.6	6.3
Pentru prestarea serviciilor	1339	952	881	1978	1962	1692	40.4	32.7	34.2
Pentru consum	4778	4263	3924	10484	7480	6825	31.3	36.3	36.5
Alte scopuri	1705	1406	1833	8161	6418	6048	17.3	18.0	23.3
Total	11345	9612	9355	51760	42001	37036			

Sursa: CNPF, BNM, calculele autorului

Beneficiarii creditelor nebankare pentru agricultură, procesare primară, comerț și prestarea serviciilor sunt preponderent întreprinderile micro și mici. Respectiv, soldul creditelor acordate IMM-urilor la sfârșitul anului 2020 constituia 3.8 miliarde lei comparativ cu 15.8 miliarde lei acordate de către sectorul bancar. În consecință, putem deduce că această dinamică, de sporire a volumului de credite nebankare pentru business, are un impact pozitiv asupra mediului antreprenorial din Republica Moldova și în mod special asupra IMM-urilor și agriculturii. Pentru această categorie de întreprinderi, dificultatea accesului la credite bancare reprezintă o constrângere importantă, iar posibilitatea de a apela la alternative de finanțare nebankare este vitală pentru existența și dezvoltarea acestor afaceri.

Una din cele mai importante premise ale activității de creditare nebankare este acoperirea segmentului de beneficiari care nu au acces, sau întâmpină dificultăți în accesarea serviciilor bancare tradiționale. Respectiv, până în 2020 cea mai mare pondere în valoarea creditelor nebankare acordate de OCN-uri a fost pentru cei care nu prezintă garanții suficiente pentru a obține credite de la bănci sau au venituri oficiale prea mici pentru a securiza un credit bancar (Figura 3), conform datelor furnizate de 9 OCN-uri. Pentru acest segment de clienți, OCN-urile cuantifică capacitatea de plată prin metode de verificare alternative. Este de notat că cadrul de reglementare mai strict din anul 2020 și efectele pandemice, a făcut sectorul nebankar mai reticent în acordarea creditelor. Totuși, acest segment de credite s-a impulsionat în 2021. Această reflectă că sectorul OCN-urilor a reușit să integreze în circuitul financiar clienți mai puțin bancabili care ulterior au început să declare mai multe veniturile oficiale.

Figura 3 Metodele alternative de verificare a capacității de plată este important pentru IMM-uri

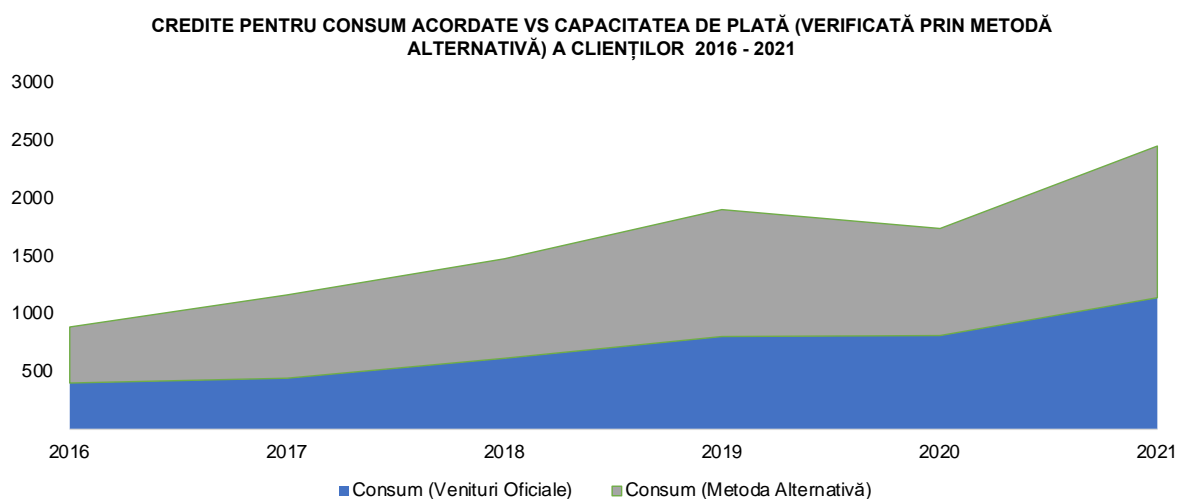
Sursa: sumarul a 9 companii, calculele autorului

Decalajul dintre creditele nebankare acordate în baza veniturilor oficiale versus cele emise conform capacității de plată a beneficiarilor verificată prin metodă alternativă se observă pentru creditele în agricultură, conform datelor celor mai mari 9 OCN-uri. În jur de 45% din creditelor acordate sectorului agrar sunt în baza metodelor alternative. În plus, aproximativ 55% dintre

numărul de beneficiari ai creditelor pentru agricultură sunt persoane fizice, care probabil au anumite limitări în prezentarea tuturor veniturilor și activelor, inclusiv cele informale. Considerând că creditele nebancare reprezintă în jur de 24% din total creditelor acordate sectorului agrar, se conturează imaginea că anume flexibilitatea OCN-urilor de a lua în considerație veniturile identificate prin metode alternative a impulsionat creditarea și dezvoltarea agriculturii.

O imagine similară se observă și în cazul creditelor de consum (Figura 4), deși decalajul dintre creditele acordate în baza veniturilor oficiale versus cele emise conform capacității de plată a beneficiarilor verificată prin metodă alternativă este mult mai redus în comparație cu creditele emise de OCN-uri pentru agricultură. Aceasta semnifică că sectorul OCN a joacă un rol semnificativ pe segmentul incluziunii financiare.

Figura 4 Creditele de consum în baza metodelor alternative contribuie la incluziunea financiară

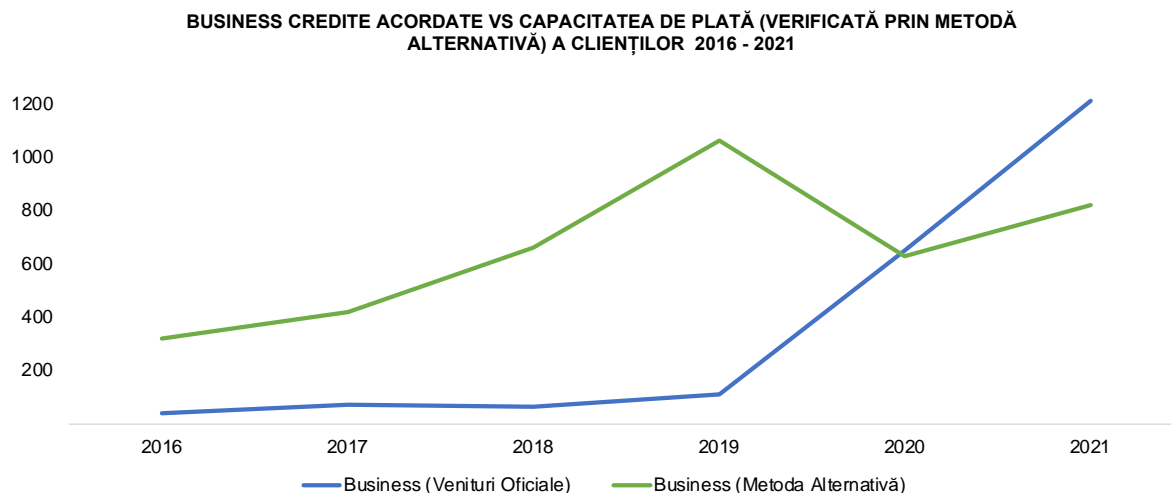
Sursa: sumarul a 9 companii, calculele autorului

Începând cu anul 2020, valoarea creditelor nebancare acordate în baza veniturilor oficiale, depășesc suma creditelor oferite de OCN-uri în baza capacității de plată a clienților verificată prin metode alternative (Figura 3). Această dinamică conturează o altă caracteristică a sectorului OCN în raport cu sectorul bancar, și anume, accesibilitatea sporită, rapiditatea procesării dosarelor și flexibilitatea graficului de plăți ale creditelor nebancare oferite clienților.

Aceste caracteristici ar fi avut capacitatea de a influența pozitiv dinamica de creștere a valorii și a ponderii creditelor nebancare pentru business în totalul creditelor acordate de OCN-uri. Mai mult ca atât, începând cu 2020 suma creditelor nebancare pentru business acordate în baza veniturilor oficiale ale clienților depășește creditele business emise de OCN-uri în baza capacității de plată a beneficiarilor, verificată prin metodă alternativă (Figura 5). Respectiva evoluție a creditelor acordate de OCN-uri pentru business, demonstrează o susținere în creștere a inițiativei antreprenoriale și dezvoltarea afacerilor ce apelează la produsele de finanțare nebancare.

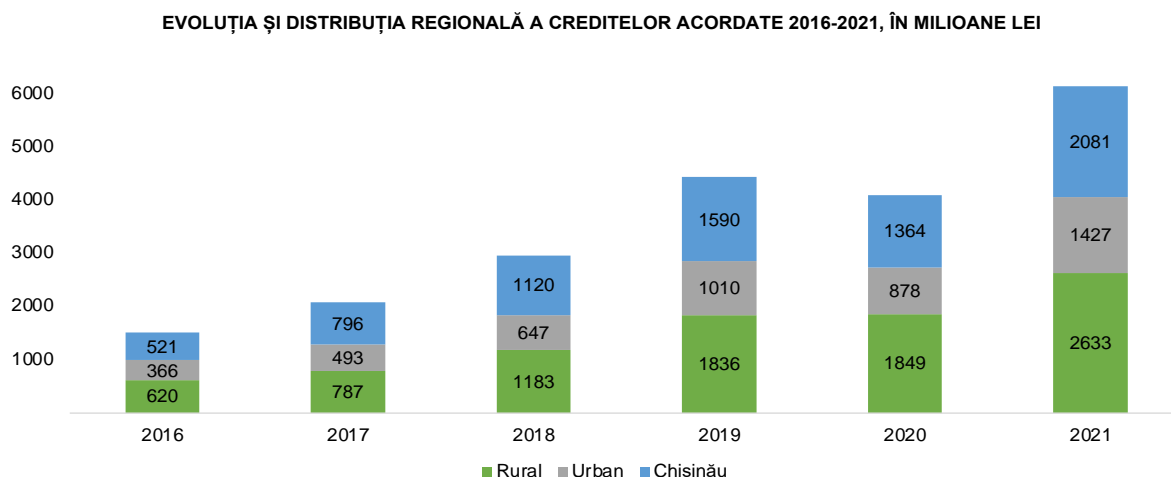
Figura 5 Sectorul OCN a devenit o sursă importantă de finanțare pentru business

Sursa: sumarul a 9 companii, calculele autorului

În ceea ce privește distribuția regională a clienților OCN-urilor, acest sector are un portofoliu diversificat geografic, ponderea creditelor acordate beneficiarilor din zonele rurale crescând constant în ultimii ani și atingând un maxim de 45% în 2020 (Figura 6). Aceasta contribuie la incluziunea financiară și eventual convinge clienții să declare toate veniturile oficiale.

Figura 6 Zona rurală beneficiază de activitatea sectorului nebanca

Sursa: sumarul a 9 companii, calculele autorului

În pofida faptului că sectorului de finanțare nebanca înregistrează o proporție mai redusă decât cel bancar, dinamica de evoluție a acestuia denotă că raza de cuprindere este mai vastă, oferind servicii complementare celor din sectorul bancar pentru clienții de pe întreg teritoriul țării.

Calitatea portofoliului sectorului nebanca este aliniat cu specificul operațiunilor sale. Respectiv, la 31 decembrie 2021, ponderea creditelor substandard, dubioase și compromise constituia 13.1% (Tabelul 2). Aceasta este mai mare decât 6.1% pentru sectorul bancar. Totuși, este de menționat că rata creditelor neperformante pentru IMM-uri era de 9.4% pe întreg sector

bancar. Considerând faptul că rata creditelor neperformante de 13.1% pentru sectorul OCN include și creditele de consum, există o probabilitate înaltă că calitatea portofoliului business ar fi relativ echivalent cu cel din sectorul bancar.

Tabelul 2 Calitatea portofoliului OCN este doar cu puțin mai scăzut decât cel bancar

Clasificarea creditelor	Sectorul nebancar		Sectorul bancar	
	Împrumuturi	Ponderea	Împrumuturi	Ponderea
standard	5,947,128,903	52%	38,226,677,428	68%
supravegheate	3,912,036,337	34%	14,672,026,574	26%
substandard	687,004,148	6%	1,528,955,303	3%
dubioase	256,861,829	2%	494,792,038	1%
compromise	541,932,510	5%	1,436,716,898	3%
Total	11,344,963,726	100%	56,359,168,241	100%

Sursa: CNPF, BNM, calculele autorului

Impactul direct al activității OCN-urilor asupra economiei naționale

Impactul direct al companiilor poate fi cuantificat prin salariile și contribuțiile la bugetul Bugetul public național (contribuțiile aferente fondului salarial, impozit pe profit, impozitul pe dividende, taxa de supraveghere către CNPF), profitul net reinvestit și dividendele plătite.

Nouă din OCN-uri din țară analizate angajează în jur de 841 de persoane (2 104) total pe OCN-uri. Contribuțiile și impozitele aferente plăților salariale pentru aceștia a fost de 71.7 milioane lei în anul 2021 (Tabelul 3). Totuși, întregul sector nebancar a efectuat plăți către angajați și organe de asigurare socială și medicală în valoare de 475,9, 405.6 și 440.1 milioane lei în 2021, 2020 și 2019, respectiv. Valoarea totală pentru perioada 2016-21 ar fi estimativ în jurul de 1.94 miliarde lei.

Referitor la impozitul pe venit, OCN-urile analizate au contribuit aproximativ cu 644 milioane lei către bugetul de stat în perioada 2016-21. Este important de menționat că profitul reinvestit și dividendele plătite, ceea ce reprezintă factori adiționali care contribuie la dezvoltarea economică, au fost în jur de 1.4 miliarde lei și 890 milioane lei, respectiv, pentru perioada 2016-21. În același timp, taxa de supraveghere către CNPF este estimată la 30 milioane lei din al patrulea trimestru al anului 2018 până în 2021. În concluzie, impactul direct al sectorului nebancar se estimează în mărime de 4.9 miliarde lei în perioada 2016-21.

Valoarea totală a impactului direct în valoare de 4.8 miliarde lei pentru 2016-21 al OCN-urilor asupra economiei naționale poate fi echivalat cu:

- 491,346 salarii medii (în baza salariului mediu de 9990 lei/lună)
- 1,887,903 pensii (conform mărimii medii a pensiei de 2600 lei/lună)
- 4,159,787 alocații sociale (conform mărimii medii a pensiei de 1180 lei/lună)

Tabelul 3 Contribuțiile directe ale sectorului OCN sunt semnificative.

	2021	2020	2019	2018	2016-21 estimativ
Plăți către angajați și organe de asigurare socială și medicală (tot sectorul)	475.9	405.6	440.1	277.5	1947.3
Plata impozitului pe venit (tot sectorul)*	100.3	127.3	165.0	111.5	644.0
Profit net reinvestit 2020 (9 companii)		203.7			1397.0
Dividende plătite pentru anul 2020 (9 companii)		129.8			890.2
Taxa de supraveghere către CNPF 2021 (9 companii)**	5.7				30.0
Total					4908.5

*valoarea pentru anul 2021 este pentru 9 companii
**taxa de supraveghere se plătește din 4T18

Sursa: CNPF, 9 companii, calculele autorului

Impactul indirect al activității OCN-urilor asupra economiei naționale

Sectorul OCN interacționează cu restul economiei prin oferirea creditelor clienților săi și procurarea serviciilor sau bunurilor de la furnizorii săi. Multiplicatorii macroeconomici din tabelele resurse-utilizări (input-output) și modelarea econometrică poate determina valoarea impactului indirect al OCN-urilor asupra economiei.

Conform tabelului resurse-utilizări din anul 2014, sectorul serviciilor financiare a generat un consum intermediar în valoare de 3.26 miliarde lei (Tabelul 4). Nu este specificat distribuția per sectoarele bancar, asigurări și non-bancar. Totuși, pentru acest exercițiu se va presupune că acest consum intermediar a fost generat în exclusivitate de sectorul bancar care avea un portofoliu de credite în valoare de 40.8 miliarde lei la sfârșitul anului 2014. Sectoarele comerț, activități financiare și industria prelucrătoare au fost principalii furnizori ai sectorului bancar în anul 2014.

Economia Republicii Moldova a trecut prin schimbări structurale din anul 2014 încolo, însă se va presupune că ponderea consumului intermediar ar fi rămas aproximativ același. Respectiv, sectorul OCN-urilor a generat un consum intermediar în valoare de 3.6 miliarde lei în prețuri curente sau 3.9 miliarde lei în prețurile la sfârșitul anului 2021.

Tabelul 4 Cheltuielile pentru consumul intermediar se ridică la 3.9 miliarde lei pentru anii 2016-21.

	Consumul intermediar al sectorului financiar în prețuri curente în anul 2014 (mln lei)	Ponderea	Consumul intermediar estimat pentru sectorul OCN în prețuri curente pentru perioada 2016-21 (mln lei)	Consumul intermediar estimat pentru sectorul OCN în prețurile lunii Decembrie 2021 pentru perioada 2016-21 (mln lei)
Agricultura	24.6	0.8%	27.3	29.7
Industria extractivă	2.4	0.1%	2.6	2.9
Industria prelucrătoare	243.3	7.5%	269.7	294.0
Utilități	190.8	5.9%	211.5	230.6
Construcții	93.4	2.9%	103.5	112.9
Comerț	1,168.6	35.9%	1,295.5	1,412.5
Hoteluri și restaurante	29.9	0.9%	33.2	36.2
Transporturi și telecomunicații	358.9	11.0%	397.9	433.8
Activități financiare	748.9	23.0%	830.2	905.2
Servicii profesionale	206.3	6.3%	228.7	249.3
Administrație publică	61.0	1.9%	67.6	73.7
Învățământ	21.2	0.7%	23.5	25.6
Sănătate și asistență socială	45.2	1.4%	50.2	54.7
Salubritate și activități similare	65.0	2.0%	72.0	78.5
Total	3,259.4		3,613.4	3,939.7
Soldul creditelor acordate la 31 Decembrie 2014	40,842			

Sursa: BNS, calculele autorului

Soldul creditelor acordate de către sectorul nebancaar a fost de 11.3 miliarde lei la sfârșitul anului 2021 comparativ cu 9.6 miliarde lei în decembrie 2020 (Tabelul 5). Creditelor acordate în economie de către OCN-uri generează venituri la buget. Sensitivitatea cifrei de afaceri în sectoarele agricultură, comerț și industrie la creditele acordate s-a estimat printr-un model din machine learning LASSO¹. În consecință, la creșterea cu 1% a creditelor bancare acordate agriculturii, industriei sau comerțului cifra de afaceri crește cu 0.35%, 0.24% și 0.12%, respectiv. Pentru a estima creșterea cifrei de afaceri datorată creditării nebancaare se ia în

¹ Sensibilitatea producției globale agricole (cifrei de afaceri a comerțului ex-auto/cifrei de afaceri în industrie) termeni reali și logaritmi față de volumul creditelor cu întârziere de un trimestru în termeni reali este estimat conform unui model trimestrial LASSO controlând pentru nivelul de precipitații în Bălți, Chișinău și Cahul cu o întârziere de un trimestru în logaritmi (câștigul salarial în termeni reali și logaritmi, volumul fizic al exporturilor) și sezonabilitate trimestrială pentru perioada 2016-29. Valoarea taxelor colectate este raportul dintre TVA aferent facturilor fiscale, prime de asigurare medicale, contribuțiile de asigurări sociale și venitul din vânzări pe 2019 (13%/11.5%/10.4% pentru agricultură/comerț ex auto/industrie) înmulțit la cifra de afaceri/producția globală agricolă rezultată din creșterea creditelor acordate.

considerare proporția acestora în totalul creditelor acordate de către sectorul financiar (bancar și nebanancar) ca fiind creșterea procentuală a creditării.

Ulterior, creșterea numerică a cifrei de afaceri este înmulțită cu raportul dintre suma TVA aferentă livrărilor, primelor de asigurare obligatorie și contribuțiilor de asigurări sociale și producția globală și cifra de afaceri pentru agricultură, industrie și comerț. Aceasta reprezintă contribuțiile la buget datorată creditării nebanancare.

Pentru sectorul construcțiilor și prestarea serviciilor s-a preluat sensibilitatea estimată pentru industrie și comerț. În concluzie, prin acordarea creditelor nebanancare sectoarelor de business (altor sectoare decât consum) în valoare de 6.6 miliarde lei, contribuțiile la buget au fost în jur de 1.04 miliarde lei. Această sumă ar putea fi și mai mare pentru perioada 2016-21 din motiv că soldul la sfârșitul anului 2021 nu reprezintă totalitatea creditelor acordate fiindcă unele probabil deja și au atins termenul de scadență. Dacă se ia în considerare și creditele de consum care generează cel puțin TVA în valoare de 20%, atunci la suma de 1.04 miliarde lei s-ar mai adăuga și 955 milioane lei din TVA-ul generat de consum însumând cifra de 1.9 miliarde lei.

Tabelul 5 Contribuția la bugetul de stat s-ar ridica în jurul la 3.3 miliarde lei prin intermediul impactului indus asupra economiei

Distribuția creditelor (mln. Lei)	Credite acordate de către sectorul nebanancar		Sensibilitatea creșterii producției globale/cifrei de afaceri la creșterea creditelor nou acordate cu 1% conform modelului LASSO (%)	Raportul dintre suma TVA aferentă livrărilor, primelor de asigurare obligatorie și contribuțiilor de asigurări sociale și producția globală/cifra de afaceri (%)		Suma TVA aferentă livrărilor, primelor de asigurare obligatorie și contribuțiilor de asigurări sociale pentru soldul creditelor acordate la 31/12/2021 (mln. Lei)	Multiplicatorul în economie per sector conform tabelului resurse-utilizări în 2014	Contribuția indusă în economie prin acordarea creditelor pentru perioada 2016-21 în prețuri curente (mln Lei)	Suma TVA aferentă livrărilor, primelor de asigurare obligatorie și contribuțiilor de asigurări sociale prin intermediul contribuției induse (mln. Lei)
	2021	2020							
Ani	2021	2020							
În agricultură	1469.1	1204.3	0.36%	13.0%	380.7	2.4	3540.1	354.0	
În procesarea primară și industria alimentară	247.6	188.1	0.24%	10.4%	23.0	3.1	778.0	77.8	
Pentru procurarea sau construcția imobilelor	1007.6	956.0			50.3	3.9	3953.7	395.4	
Pentru comerț	799.0	641.8	0.12%	11.5%	214.9	2.9	2329.0	232.9	
Pentru prestarea serviciilor	1338.6	952.0			239.1	2.6	3435.4	343.5	
Pentru consum	4777.7	4263.2			955.5	2.9	13926.5	1392.7	
Alte scopuri	1705.5	1406.3			131.6	2.9	4971.4	497.1	
Total	11345.0	9611.6			1995.2		32934.1	3293.4	

Sursa: BNS, CNPF, SFS, 9 companii, calculele autorului

Din tabelul resurse-utilizări pentru anul 2014 au fost estimate și multiplicatoarele în economie per sectoare economice. Respectiv, la creșterea cererii cu un leu pentru produsele din agricultură se generează 2.4 lei în economie prin intermediul interconexiunilor cu alte sectoare. Se va presupune că creditelor nebanancare acordate au stimulat cererea pentru produse și servicii în valoare echivalentă creditelor și că multiplicatoarele pentru consum și credite pentru alte scopuri sunt egale cu cele pentru comerț. În consecință, soldul creditelor nebanancare în valoare de 11.3 miliarde lei pentru anul 2021 ar fi generat o producție (cifră de afaceri) adițională de 32.9 miliarde lei în economie pentru perioada 2016-21. Considerând un raport conservativ de doar 10% dintre TVA, prime și contribuții, creditelor nebanancare prin intermediul impactului indus ar fi livrat în jur de 3.3 miliarde lei la bugetul, ceea ce ar fi echivalentul la 0.91% din veniturile Bugetului Public Național în perioada 2016-21. Această valoare din nou ar fi fost mai mare dacă s-ar cunoaște totalul creditelor acordate, inclusiv cele scadente.

Concluzii

Sectorul nebancar a devenit un important motor de incluziune financiară. La sfârșitul anului 2021 numărul de beneficiari constituia 430 mii persoane (49.4% din populația activă a Moldovei), dintre care 208 mii femei. În plus, în anul 2021, 45% din totalul creditelor acordate de către 9 OCN-uri au fost realizate în baza metodelor de verificare a capacității de plată prin metode alternativă și 55% în baza veniturilor oficiale.

Relativ cu sectorul bancar, volumul creditelor și leasing-ului financiar oferit de către OCN-uri a ajuns să însumeze 16.8% din total finanțărilor acordate de către sectorul financiar reprezentând o creștere de 7p.p. din 2016. Sectorul nebancar a furnizat în jur de 26% din totalul creditelor acordate în agricultură de către sistemul financiar. În același timp, pentru sectorul prestării serviciilor, creditelor acordate de către OCN-uri reprezintă aproape o treime din totalul creditelor sistemului financiar. Această denotă faptul că unele întreprinderi mici din agricultură sau servicii preferă să se finanțeze prin intermediul sectorului nebancar, probabil din cauza lipsei gajului sau procedurilor mai simple. Similar, creditele de consum din partea OCN-urilor reprezintă o treime din total.

Decalajul dintre creditele nebankare acordate în baza veniturilor oficiale versus cele emise conform capacității de plată a beneficiarilor verificată prin metodă alternativă se observă pentru creditele în agricultură și consum. Considerând că creditele nebankare reprezintă în jur de 26% din total creditelor acordate sectorului agrar, se conturează imaginea că anume flexibilitatea OCN-urilor de a lua în considerație veniturile identificate prin metode alternative a impulsionat creditarea și dezvoltarea agriculturii.

Mai mult ca atât, începând cu 2020 suma creditelor nebankare pentru business acordate în baza veniturilor oficiale ale clienților depășește creditele business emise de OCN-uri în baza capacității de plată a beneficiarilor, verificată prin metodă alternativă. Respectiva evoluție a creditelor acordate de OCN-uri pentru business, demonstrează o susținere în creștere a inițiativei antreprenoriale și dezvoltarea afacerilor ce apelează la produsele de finanțare nebankare. În ceea ce privește distribuția regională a clienților OCN-urilor, acest sector are un portofoliu diversificat geografic, ponderea creditelor acordate beneficiarilor din zonele rurale crescând constant în ultimii ani și atingând un maxim de 45% în 2020.

Ponderea creditelor substandard, dubioase și compromise era de 13.1%. Aceasta este mai mare decât 6.1% pentru sectorul bancar. Totuși, este de menționat că rata creditelor neperformante pentru IMM-uri era de 9.4% pe întreg sector bancar. Considerând faptul că rata creditelor neperformante de 13.1% pentru sectorul OCN include și creditele de consum, există o probabilitate înaltă că calitatea portofoliului business ar fi relativ echivalent cu cel din sectorul bancar.

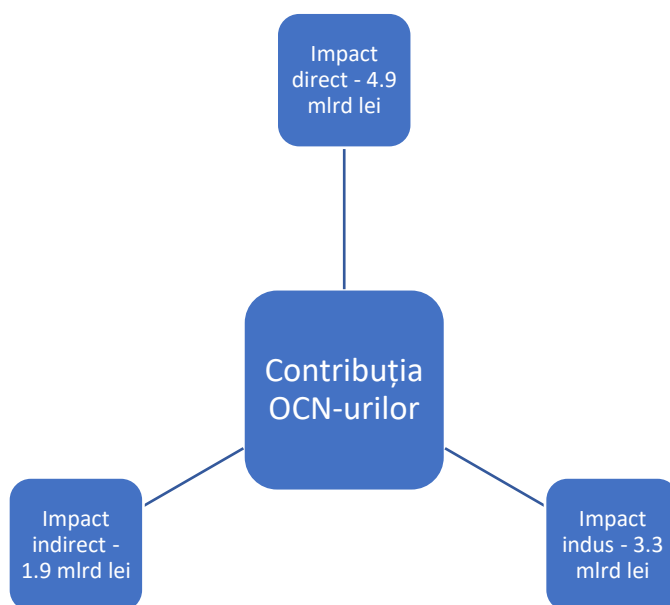
Impactul direct al sectorului nebancar se estimează în jurul la 4.9 miliarde lei în perioada 2016-21, dintre care 1.9 miliarde lei sunt plăți către angajați, impozitul pe venit, contribuții sociale și medicală. În plus, sectorul OCN-urilor a generat un consum intermediar în valoare de 3.9

miliarde lei în prețurile la sfârșitul anului 2021. Prin intermediul creditelor nebankare sectoarelor de business în valoare de 5.4 miliarde lei, contribuțiile la buget au fost în jur de 1.04 miliarde lei, ceea ce reprezintă impactul indirect al sectorului. Dacă se ia în considerare și creditele de consum care generează cel puțin TVA în valoare de 20%, atunci această atinge cifra de 1.9 miliarde lei.

Referitor la impactul indus, soldul creditelor nebankare în valoare de 11.3 miliarde lei pentru anul 2021 ar fi generat o producție (cifră de afaceri) adițională de 32.9 miliarde lei în economie ceea ce ar fi livrat în jur de 3.3 miliarde lei la buget.. Valorile impactului indirect și indus ar putea fi și mai mare pentru perioada 2016-21 din motiv că soldul la sfârșitul anului 2021 nu reprezintă totalitatea creditelor acordate fiindcă unele probabil deja și au atins termenul de scadență.

Cadrul normativ din ultimii ani a început să reglementeze mai drastic sectorul nebankar ceea ce a redus din percepția negativă a unor actori neonești. Deși focusarea media este uneori excesivă pe astfel de cazuri singulare, contribuția socio-economică a sectorului OCN-urilor este relativ ignorată. Totuși, acest studiu demonstrează o contribuție a sectorului nebankar la bugetul de cel puțin 9 miliarde lei pentru perioada 2016-21, impactul direct și indus (Figura 6).

Figura 7 Contribuția sectorului nebankar la bugetul de stat a fost de cel puțin 10.1 miliarde lei pentru perioada 2016-21

Sursa: BNS, CNPF, SFS, 9 companii, calculele autorului

Dezvoltarea accelerată a sectorului OCN a fost posibilă datorită investițiilor străine directe, care pentru 9 OCN-uri din țară supuse analizei, au constituit 4.6 miliarde lei la sfârșitul anului

2021. Considerând că 70-80% din creditorii sectorului sunt investitori străini, este fundamental de a păstra interesul acestora în economie, în special când există incertitudine geopolitică.

În plus, motorul incluziunii financiare a sectorului nebanca este bazat prin creditarea în baza de criterii alternative precum scoring și dovezi indirecte ale veniturilor (active, istoric de creditare, afacere neînregistrată). Aproximativ 45% din totalul creditelor acordate de către OCN-uri a fost în baza metodelor de verificare a capacității de plată prin metode alternativă. Respectiv, soldul creditelor nebanca acordate la sfârșitul anului 2021 nu ar fi fost de 11.3 miliarde lei ci de 5.3 miliarde lei, iar numărul de beneficiar ar fi fost de 236 mii comparativ cu 430 mii la moment, în absența posibilității de a acorda credite pe criterii alternative. Sectorul bancar ar întâmpina dificultăți să compenseze acest decalaj de credite pentru că se focusează pe creditarea în baza veniturilor oficiale.

Deși s-a observat o dinamizare a creditării în baza veniturilor oficiale în perioada 2020-21, dimensiunea sectorului informal în economie (30-40%) sugerează că limitarea creditării în baza metodelor alternative ar trebui făcută gradual.